

This project was funded by the EU CERV-2021-DAPHNE, under the Grant Agreement, 101049295

**PRESS / Preventing - RESponding – Supporting – young survivors of GBV:
sexual harassment, sexual and cyber violence**

Project: 101049295 — PRESS — CERV-2021-DAPHNE

**Work package WP5 – RAISING AWARENESS ON SEXUAL HARASSMENT AND
CYBER HARASSMENT**

Deliverable 5.4. – Advocacy paper for policy makers

**Παραδοτέο 5.4. - Έγγραφο Συνηγορίας για τους φορείς χάραξης
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ**

Ιούλιος 2023

Credits

Συγγραφέας: Σοφία Κωνσταντοπούλου, Genderhood

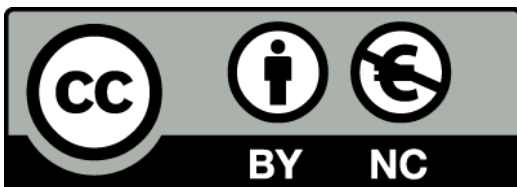
Συντονιστής PRESS: Κέντρο Διοτίμα

Εταίροι:

- Genderhood
- Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών – Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ

Disclaimer

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the authors only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Commission. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	4
I. Κενά στην πρόληψη και αντιμετώπιση της σεξουαλικής (διαδικτυακής) παρενόχλησης και βίας	5
II. Προτάσεις πολιτικής για την πρόληψη και αντιμετώπιση της σεξουαλικής (διαδικτυακής) παρενόχλησης και βίας	9
1. Πραγματοποίηση ερευνών και μελετών με στόχο τη διαθεματική παρακολούθηση και καταγραφή του φαινομένου της σεξουαλικής (διαδικτυακής) παρενόχλησης και βίας	9
2. Εισαγωγή υποχρεωτικού μαθήματος Συμπεριληπτικής Σεξουαλικής Εκπαίδευσης στην υποχρεωτική εκπαίδευση	10
3. Δράσεις ανάπτυξης δεξιοτήτων του εκπαιδευτικού προσωπικού	11
4. Αποτελεσματικοί μηχανισμοί πρόληψης και αντιμετώπισης της σεξουαλικής (διαδικτυακής) παρενόχλησης και βίας στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα	12
5. Εσωτερικές διαδικασίες πρόληψης περιστατικών (διαδικτυακής) σεξουαλικής παρενόχλησης και βίας και παρέμβασης στον εργασιακό χώρο	13
6. Προγράμματα επιμόρφωσης σε χώρους εργασίας	15
7. Δράσεις για την ευαισθητοποίηση των δημοσιογράφων και επαγγελματιών των ΜΜΕ	16
8. Δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του γενικότερου κοινού	16
Συνοψίζοντας	18

Εισαγωγή

Το παρόν έγγραφο συνηγορίας για τους φορείς χάραξης πολιτικών εντάσσεται στις δράσεις επικοινωνίας που υλοποιούνται στο πλαίσιο του έργου [PRESS](#). Το έργο “ PRESS: Πρόληψη - Απόκριση - Υποστήριξη νεαρών επιζωσών σεξουαλικής (διαδικτυακής) παρενόχλησης και βίας” υλοποιείται στο πλαίσιο του CERV Project Grants για το διάστημα Φεβρουαρίου 2022 - Ιανουαρίου 2024, με τη χρηματοδότηση της ΕΕ. Συντονιστής φορέας του προγράμματος είναι το Κέντρο Διοτίμα και εταίροι το Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ του ΕΚΠΑ και το Genderhood, ενώ το έργο στηρίζουν ο Συνήγορος του Πολίτη και ο Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργιών Ελλάδας (ΣΚΛΕ). Το πρόγραμμα αποσκοπεί στον εντοπισμό και την πρόληψη της σεξουαλικής παρενόχλησης και σεξουαλικής βίας σε αρχικό/πρώιμο στάδιο, με έμφαση στη διαδικτυακή σεξουαλική βία, και στην παροχή υπηρεσιών σε γυναίκες, νεαρά και ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, επιζώσες/ώντα ή άτομα που κινδυνεύουν να βιώσουν αυτές τις μορφές έμφυλης βίας.

Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα του έργου είναι τα εξής: (α) αύξηση των αναφορών/καταγγελιών για περιστατικά σεξουαλικής παρενόχλησης, (β) ενίσχυση της γνώσης και ευαισθητοποίηση των επαγγελματιών πρώτης γραμμής για ζητήματα σεξουαλικής παρενόχλησης και σεξουαλικής βίας, (γ) ενίσχυση της γνώσης των νέων ατόμων (16-35 ετών) για τα δικαιώματά τους, τις υφιστάμενες υπηρεσίες υποστήριξης και ενδυνάμωσή τους, προκειμένου να αναζητήσουν βοήθεια, (δ) στοχευμένη και συντονισμένη υποστήριξη των επιζωσών και επιζώντων, (ε) αλλαγή της νοοτροπίας και των πεποιθήσεων των επαγγελματιών των ΜΜΕ και του ευρύτερου κοινού, και (στ) ένταξη της σεξουαλικής παρενόχλησης και βίας στη δημόσια συζήτηση/πολιτική ατζέντα της Ελλάδας και της ΕΕ.

Από την έναρξη του PRESS (Φεβρουάριος 2022) έως σήμερα η κοινοπραξία του έργου έχει ολοκληρώσει πλήθος δράσεων για την πρόληψη, απόκριση, υποστήριξη νεαρών επιζωσών/επιζώντων έμφυλης βίας. Τόσο η [έρευνα](#) (state of the art) όσο και η δράση των εταίρων στο πεδίο, συνέβαλαν στη συλλογή εμπειρικών και ποσοτικών στοιχείων που υποδηλώνουν την ανάγκη για θεσμικά βήματα από φορείς χάραξης και υλοποίησης πολιτικών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, έχοντας ήδη υλοποιήσει πλήθος δράσεων αναφορικά με την έρευνα, την υποστήριξη επιζωσών και επιζώντων (ψυχοκοινωνική υποστήριξη, νομική συμβουλευτική, νομική βοήθεια και εκπροσώπηση), την ενδυνάμωση και ευαισθητοποίηση εφήβων και ενηλίκων, τις δράσεις ανάπτυξης δεξιοτήτων σε επαγγελματίες-κλειδιά που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή επαφής με άτομα που έχουν υποστεί -ή ενδέχεται να υποστούν- έμφυλη βία και την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση εφήβων και γενικού πληθυσμού, η κοινοπραξία του έργου έχει εντοπίσει προκλήσεις και εμπόδια αναφορικά με την πρόληψη και αντιμετώπιση της έμφυλης βίας και ειδικά της σεξουαλικής παρενόχλησης/βίας καθώς και της ψηφιακά υποβοηθούμενης έμφυλης βίας (cyberviolence), η οποία συνιστά μια νέα μορφή βίας που ασκείται μέσω του διαδικτύου και της χρήσης Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ).

Στο παρόν έγγραφο συνηγορίας, επιχειρούμε να εντοπίσουμε τις σημαντικότερες προκλήσεις και να καταθέσουμε προτάσεις που στοχεύουν αφενός στην πρόληψη του φαινομένου και αφετέρου στην ολοκληρωμένη και συστηματική υποστήριξη των επιζώντων ατόμων. Το παρόν έγγραφο συνηγορίας για φορείς χάραξης πολιτικών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο για την πρόληψη και αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης, της σεξουαλικής βίας και της βίας στο διαδίκτυο/ ψηφιακά υποβοηθούμενης έμφυλης βίας, αποσκοπεί πιο συγκεκριμένα στα εξής:

- **Υποβολή συστάσεων/προτάσεων προς τους αρμόδιους φορείς που χαράσσουν και εφαρμόζουν συναφείς πολιτικές.** Ειδικότερα ευελπιστούμε να συμβάλλουμε στην ανανέωση και βελτίωση του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου με απώτερο στόχο αφενός την ενίσχυση της πρόληψης και αφετέρου την πιο ολοκληρωμένη και αποτελεσματική υποστήριξη των επιζώντων ατόμων και την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της σεξουαλικής (διαδικτυακής) παρενόχλησης και βίας.
- **Ενίσχυση της ευαισθητοποίησης και της ενημέρωσης.** Μέσω του εγγράφου συνηγορίας επιδιώκουμε να συμβάλλουμε στη δημιουργία κουλτούρας σεβασμού και ασφάλειας για όλους, όλες και όλα.
- **Ανάδειξη της φωνής, των αναγκών και των εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι επιζώσες και επιζώντες έμφυλης βίας** με βάση την εμπειρία που έχει καταγραφεί στο πλαίσιο λειτουργίας του Κέντρου Στήριξης ατόμων που έχουν υποστεί σεξουαλική (διαδικτυακή) παρενόχληση και βία του Κέντρου Διοτίμα.
- **Ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ αρμόδιων κυβερνητικών φορέων και μη κυβερνητικών οργανώσεων.** Συνιστά κοινό τόπο ότι για την πρόληψη και αντιμετώπιση της έμφυλης βίας απαιτείται η συνεργασία και δικτύωση του συνόλου των αρμόδιων και ενδιαφερόμενων φορέων, οργανισμών και κοινοτήτων σε όλα τα επίπεδα και πλαίσια καθώς και η συμπερίληψη της ευρύτερης κοινωνίας των πολιτών, των ΜΜΕ, των ΑΕΙ, των τοπικών κοινοτήτων και των ενεργών πολιτών/ πολιτιστών, κλπ.

Το παρόν έγγραφο συνηγορίας απευθύνεται στους παρακάτω φορείς χάραξης πολιτικών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο:

ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ

- **Δικαιοσύνης** - Γενικός Γραμματέας Δικαιοσύνης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
- **Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων** - Υφυπουργός για τη Δημογραφική Πολιτική και την Οικογένεια & Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων
- **Προστασίας του Πολίτη**
- **Μετανάστευσης και Ασύλου**
- **Ψηφιακής Διακυβέρνησης**
- **Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού**

ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

- Διαρκής Επιτροπή Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης
- Διαρκής Επιτροπή Κοινωνικών Υποθέσεων
- Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΑΛΛΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

- Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας/ ΚΕΘΙ
- Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος
- Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Ηλεκτρονικού Περιεχομένου
- Περιφέρειες & Ένωση Περιφερειών Ελλάδας
- Δήμοι & Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας
- Συνήγορος του Πολίτη
- Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών/ ΣΚΛΕ

EUROPEAN PARLIAMENT

- Committee on Women's Rights and Gender Equality

EU AGENCIES

- European Institute for Gender Equality (EIGE)
- European Union Agency for Fundamental Rights (FRA)
- European Agency for Safety and Health at Work (EU-OSHA)
- European Agency for the operational management of large-scale IT systems in the area of freedom, security and justice (eu-LISA)
- European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (Eurofound)
- European Institute of Innovation & Technology (EIT)
- Office of the Body of European Regulators for Electronic Communications (BEREC Office)

Council of Europe - GREVIO

I. Κενά στην πρόληψη και αντιμετώπιση της σεξουαλικής (διαδικτυακής) παρενόχλησης και βίας

Σύμφωνα με την Υπηρεσία Ερευνών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (European Parliamentary Research Service, 2021)¹ τα σημαντικότερα κενά και οι ελλείψεις που συνιστούν εμπόδια στην καταπολέμηση της έμφυλης διαδικτυακής βίας και τις πολλές και διαφορετικές μορφές της είναι καταρχάς το γεγονός ότι δεν υπάρχουν τα κατάλληλα θεσμικά εργαλεία σε επίπεδο ΕΕ. Επίσης, η απουσία ενός εναρμονισμένου ορισμού σημαίνει ότι υπάρχουν μεγάλες διαφοροποιήσεις ως προς τον τρόπο αντιμετώπισης του φαινομένου οι οποίες οδηγούν σε μεγάλες διαφοροποιήσεις ως προς την προστασία των επιζώντων ατόμων και μάλιστα παρά το γεγονός ότι η βία αναπτύσσεται και αναπαράγεται μέσω των ΤΠΕ και διασυννορικά. Οι κυριότερες προκλήσεις αφορούν αφενός τις πρακτικές επιβολής του νόμου που συχνά θέτουν σε κίνδυνο τα άτομα λόγω μεγαλύτερης πίεσης στην ψυχική τους υγεία, και αφετέρου τα τεχνικά αλλά και νομικά προβλήματα που προκύπτουν κατά την αξιολόγηση των τεκμηρίων/αποδείξεων για τα περιστατικά έμφυλης βίας που συμβαίνουν σε διαδικτυακά περιβάλλοντα ή μέσω της χρήσης τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ). Ένα άλλο σοβαρό κενό αφορά την απουσία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο χώρο για τα εμμένοντα έμφυλα στερεότυπα και τις έμφυλες διακρίσεις και ανισότητες που συμβάλλουν καταλυτικά στην αναπαραγωγή των διαφορετικών μορφών έμφυλης βίας. Επίσης, τα θύματα συχνά δεν γνωρίζουν τα δικαιώματά τους και είναι πιθανό να αντιμετωπίζουν πολλά εμπόδια στην πρόσβασή τους σε υποστήριξη, στην αναφορά των εγκλημάτων, στην αντιμετώπισή τους εκ μέρους των αρμόδιων αρχών καθώς και στην ανάκτηση του ελέγχου της ζωής τους μετά από ένα περιστατικό. Οι διαστάσεις αυτές συνδέονται με την υπο-αναφορά των περιστατικών που σε συνδυασμό με τον φόβο για αντίποινα εκ μέρους του κακοποιητή συμβάλλουν μεταξύ άλλων και στα χαμηλά ποσοστά διώξεων. Παράλληλα μέχρι στιγμής είναι περιορισμένοι οι πόροι που διατίθενται για την έρευνα του επιπολασμού και των επιπτώσεων του φαινομένου, περιορίζοντας και τη γενικότερη κοινωνική ευαισθητοποίηση για το φαινόμενο. Τέλος υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις υπηρεσιών υποστήριξης και μέτρων για την προστασία των επιζώντων σεξουαλικής (διαδικτυακής) παρενόχλησης και βίας, ενώ οι υφιστάμενες δομές συχνά υποχρηματοδοτούνται και δεν έχουν τη δυνατότητα να καλύψουν το κόστος για την υποστήριξη των επιζωσών.

Ιδιαίτερως σε ό,τι αφορά τη σεξουαλική παρενόχληση και βία, όπως επισημαίνεται και στην Έκθεση του έργου PRESS (Deliverable 2.1. State of the Art. σ. 11-16), το σχετικό θεσμικό πλαίσιο σε διεθνές/ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο είναι αρκετά εκτενές και περιλαμβάνει πλήθος νομοθετικών προβλέψεων, συμβάσεων, οδηγιών και νόμων, όπως για παράδειγμα:

- τη [Σύμβαση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας/ΔΟΕ](#) (International Labour Organization/ ILO) για τη βία και την παρενόχληση του 2019 (αριθ. 190 για τη βία και την παρενόχληση και συμπληρωματική σύσταση αριθ. 260). Η Σύμβαση 190 κυρώθηκε από το ελληνικό κοινοβούλιο το 2021 με τον Ν. 4808/2021 (ΦΕΚ Τεύχος Α' 101/19.06.2021).

¹ EPRS - European Parliamentary Research Service (2021), [Combating gender-based violence: Cyber violence European added value assessment](#). Authors: Niombo Lomba, Cecilia Navarra and Meenakshi Fernandes European Added Value Unit PE 662.621 – March 2021

- τη [Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης](#) για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (2011), η οποία κυρώθηκε με τον Ν. 4531/2018 (ΦΕΚ 62/Α/5-4-2018), I) Κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας και προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας, II) Ενσωμάτωση της 2005/214/ΔΕΥ απόφασης πλαίσιο, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ, σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης επί χρηματικών ποινών και III) Άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και λοιπές διατάξεις.
- τις Οδηγίες της ΕΕ για τη σεξουαλική παρενόχληση ([Οδηγία 2000/43/ΕΕ](#) για την ίση μεταχείριση ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, [Οδηγία 2000/78/ΕΕ](#) για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία, [Οδηγία 2002/73/ΕΚ](#) για την τροποποίηση της [οδηγίας 76/207/ΕΟΚ](#) του Συμβουλίου περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση, και τις συνθήκες εργασίας, [Οδηγία 2004/113/ΕΚ](#) για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών, [Οδηγία 2006/54/ΕΚ](#) για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης).²
- Τον [νόμο 3896/2010](#) ο οποίος ενσωματώνει την [Οδηγία 2006/54/ΕΚ](#) για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης (αναδιτύπωση).

Από την άλλη, όπως επισημαίνεται στο [Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 1ης Ιουνίου 2023 σχετικά με την σεξουαλική παρενόχληση στην ΕΕ και αξιολόγηση του κινήματος MeToo \(2022/2138\(INI\)\)](#) η σεξουαλική παρενόχληση και βία δεν ορίζονται και δεν ποινικοποιούνται με ενιαίο τρόπο στην ΕΕ, και αυτό είναι ένα δεδομένο που δημιουργεί κατακερματισμένα δικαιώματα και διαφοροποιημένες μορφές προστασίας για τα θύματα σε όλα τα κράτη μέλη, αποδεικνύοντας παράλληλα την ανάγκη για μια κοινή προσέγγιση της ΕΕ, η οποία μπορεί να επιτευχθεί μέσω της αναγνώρισης της έμφυλης βίας ως εγκλήματος σε επίπεδο ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επαναλαμβάνει την έκκλησή του προς την Επιτροπή να υποβάλει, βάσει του άρθρου 83 τρίτο εδάφιο ΣΛΕΕ, πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για τον χαρακτηρισμό της έμφυλης βίας ως νέου τομέα εγκληματικότητας καλώντας τα κράτη μέλη να παράσχουν τυποποιημένα πρωτόκολλα δράσης που θα λαμβάνουν υπόψη τη διάσταση του φύλου για τη στήριξη όλων των θυμάτων σεξουαλικής παρενόχλησης, συμπεριλαμβανομένων των θυμάτων διασυνοριακής σεξουαλικής παρενόχλησης. Επίσης μέσω του Ψηφίσματος το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καλεί

² Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η προσέγγιση των οδηγιών της ΕΕ σχετικά με ισότητα των φύλων είναι πιο περιοριστική, από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης και τη Σύμβαση της ΔΟΕ. Οι οδηγίες ζητούν την απαγόρευση της παρενόχλησης ως μορφής διάκρισης και την επιβολή κυρώσεων, ωστόσο δεν θεσπίζουν υποχρεώσεις που να είναι επαρκώς σαφείς, και οι οποίες θα επέτρεπαν την κατάλληλη παρακολούθηση και επιβολή από το κράτος μέλος ή σε επίπεδο ΕΕ (ENLE, 2021: 88).

τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν αποτελεσματικούς μηχανισμούς και διαδικασίες καταγγελίας σε περιπτώσεις βίας και παρενόχλησης στον κόσμο της εργασίας, να θεσπίσουν τα αναγκαία μέτρα για την προστασία από τη θυματοποίηση ή τα αντίποινα κατά καταγγελλόντων, θυμάτων, μαρτύρων και καταγγελιών για να διαφυλαχθούν η εμπιστευτικότητα και η ιδιωτικότητα των εμπλεκόμενων ατόμων και να διασφαλιστεί ότι δεν θα γίνεται κατάχρηση των απαιτήσεων ιδιωτικότητας και εμπιστευτικότητας. Τέλος μέσω του Ψηφίσματος καλείται η Επιτροπή και τα κράτη μέλη να διαθέσουν κατάλληλους πόρους για την προώθηση της δημιουργίας και της διατήρησης ασφαλών χώρων στον χώρο εργασίας, τόσο εντός όσο και εκτός διαδικτύου, ιδίως ασφαλών χώρων ενός φύλου, όπου θα μπορούν να μεταβούν οι γυναίκες σε όλη τη διατομεακή πολυμορφία τους, προκειμένου να ανταλλάξουν πληροφορίες, να δημιουργήσουν κοινοτικά δίκτυα και να λάβουν στήριξη από ομοτίμους, με στόχο τη χειραφέτηση και την αναβάθμιση όλων των γυναικών.

Στην περίπτωση της διαδικτυακής ή ψηφιακά υποβοηθούμενης σεξουαλικής παρενόχλησης και βίας (cyberviolence) η υφιστάμενη κατάσταση είναι πολύ πιο προβληματική ή/και περίπλοκη σε ό,τι αφορά τις ισχύουσες θεσμικές και άλλες προβλέψεις, με δεδομένο ότι σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο δεν υπάρχει ένας κοινός/ ενιαίος τρόπος ορισμού των διαφορετικών μορφών διαπροσωπικής βίας που διαπράττονται με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών επικοινωνίας. Ενώ χρησιμοποιείται σειρά γενικών όρων και χαρακτηρισμοί σε διεθνείς και ευρωπαϊκές εκθέσεις (όπως «τεχνολογία», «ψηφιακός», «κυβερνοχώρος», «διαδίκτυο», «ηλεκτρονικός» ή «διαδικτυακός») για να περιγράψουν διαφορετικούς τύπους παρενόχλησης, βίας, επιθετικότητας και κακοποίησης κατά γυναικών και κοριτσιών με τη συμμετοχή τεχνολογικών συσκευών ή πλατφορμών, σπανίως υπάρχει συναίνεση μεταξύ των ερευνητριών/τών και των υπευθύνων χάραξης πολιτικών ως προς τον καταλληλότερο όρο, για να περιγραφεί το συνεχώς μεταβαλλόμενο μοτίβο της βίας στον κυβερνοχώρο (Henry & Flynn & Powel, 2020: 1830³). Οι όροι που χρησιμοποιούνται συχνότερα και εναλλακτικά μέχρι στιγμής είναι: **διαδικτυακή βία κατά των γυναικών, μορφές έμφυλης βίας κατά των γυναικών μέσω του διαδικτύου και των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας/ΤΠΕ, έμφυλη βία στον κυβερνοχώρο και έμφυλη βία κατά των γυναικών στον κυβερνοχώρο** (ENLE και Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2021: 53⁴). Όπως είναι αναμενόμενο, η απουσία ενός κοινά συμφωνημένου συνόλου ορισμών που θα περιλαμβάνει όλες τις μορφές διαδικτυακής βίας κατά των γυναικών/ κοριτσιών εκβάλλει/αποτυπώνεται και στο θεσμικό πλαίσιο. Για παράδειγμα, οι συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη βία κατά των γυναικών και το έγκλημα στον κυβερνοχώρο περιλαμβάνουν έμμεσες αναφορές στην διαδικτυακή βία κατά των γυναικών, ενώ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα όργανα της ΕΕ και το Συμβούλιο της Ευρώπης

³ Henry N., Flynn A., (2019) Image-Based Sexual Abuse: Online Distribution Channels and Illicit Communities of Support. Violence Against Women. 2019;25(16):1932-1955. doi:10.1177/1077801219863881

⁴ European Network of Legal Experts in Gender Equality and Non-discrimination and European Commission (2021), [Criminalisation of gender-based violence against women in European States, including ICT-facilitated violence. A special report](#). Authors Sara De Vido and Lorena Sosa. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

εφαρμόζουν διαφορετικούς ορισμούς στα όργανα και τα προγράμματά τους. Αυτό είναι επίσης εμφανές στην [Πρόταση Οδηγίας για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας](#) (της εξ οικείων βίας σύμφωνα με την επίσημη μετάφραση) (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022), και πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 8 (Παρενοχλητική κυβερνοπαρακολούθηση/ παρενοχλητική παρακολούθηση μέσω διαδικτύου/ cyberstalking), στο άρθρο 9 (Κυβερνοπαρενόχληση / διαδικτυακή παρενόχληση/ cyber harassment), και στο άρθρο 10 (Κυβερνοϋποκίνηση βίας ή μίσους/υποκίνηση βίας ή μίσους στο διαδίκτυο/ cyber incitement to violence or hatred), όπου η βασική ιδέα είναι η σκόπιμη συμπεριφορά εκ μέρους του δράστη. Από την άλλη, η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης του Συμβουλίου της Ευρώπης περιέχει αρκετά άρθρα που μπορούν να εφαρμοστούν στη βία στον κυβερνοχώρο και στη ρητορική μίσους κατά των γυναικών στο διαδίκτυο (άρθρο 3β για την ενδοσυντροφική βία, άρθρο 33 για την ψυχολογική βία, άρθρο 40 για την παρενοχλητική παρακολούθηση).

Ως εκ τούτου, σε **διεθνές επίπεδο** υπάρχουν μια σειρά ψηφίσματα, στρατηγικές και εκθέσεις του ΟΗΕ (π.χ. [ψήφισμα του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με την προαγωγή, την προστασία και την άσκηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο διαδίκτυο, 2016](#), [ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με την προστασία των γυναικών υπερασπιστριών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, 2013](#), [Γενική Σύσταση 35](#) Επιτροπής για την Εξάλειψη των Διακρίσεων κατά των Γυναικών/ Επιτροπή CEDAW, 2017, κ.λπ.), ενώ σε ευρωπαϊκό επίπεδο υπάρχουν οι **Συνθήκες του Συμβουλίου της Ευρώπης** και πιο συγκεκριμένα η [Σύμβαση της Βουδαπέστης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο και πρόσθετο πρωτόκολλο](#), που εγκρίθηκε το 2001 και είναι η πρώτη διεθνής συνθήκη που επικεντρώνεται στα εγκλήματα που σχετίζονται με το Διαδίκτυο, η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης ([Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης](#)) για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας και η [Σύμβαση του Λανθαρότε](#) για την προστασία των παιδιών ενάντια στη σεξουαλική εκμετάλλευση και τη σεξουαλική κακοποίηση απαιτεί την ποινικοποίηση όλων των μορφών κακοποίησης παιδιών. Τέλος, σε **επίπεδο ΕΕ**, διάφοροι κανονισμοί, οδηγίες, ψηφίσματα του ΕΚ και πολιτικές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής εφαρμόζονται άμεσα ή έμμεσα σε διάφορες μορφές βίας στον κυβερνοχώρο και τη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο κατά των γυναικών. Ενδεικτικά αναφέρονται: α) η [Οδηγία 2011/92/ΕΕ](#) για καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας, β) η [Οδηγία 2021/29/ΕΕ](#) για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και προστασία των θυμάτων εγκληματικότητας, περιέχει διατάξεις που προστατεύουν τα θύματα εγκληματικών πράξεων στην ΕΕ και παρέχει ένα ελάχιστο επίπεδο δικαιωμάτων, προστασίας, στήριξης, πρόσβασης στη δικαιοσύνη και αποκατάστασης και γ) η [Οδηγία 2011/36/ΕΕ](#) για την πρόληψη και καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και για την προστασία των θυμάτων της.

Στην Ελλάδα, δεν υπάρχει ειδική νομοθεσία για τις μορφές διαδικτυακής βίας κατά γυναικών, κοριτσιών και ΛΟΑΤΚΙ ατόμων. Ωστόσο, η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης (Ν. 4532/2018), η Σύμβαση Lanzarote (Ν. 3327/2008) και η Σύμβαση της Βουδαπέστης (Ν. 4411/2016), που έχουν

κυρωθεί από το ελληνικό κράτος, αποτελούν βασικά βήματα προς τη μελλοντική ανάπτυξη ενός νομικού πλαισίου σχετικά με τη βία στον κυβερνοχώρο.

II. Προτάσεις πολιτικής για την πρόληψη και αντιμετώπιση της σεξουαλικής (διαδικτυακής) παρενόχλησης και βίας

Οι προτάσεις που ακολουθούν στηρίζονται καταρχάς στην εμπειρία που έχει προκύψει στο πλαίσιο υλοποίησης του έργου PRESS και ειδικότερα στις ανάγκες των επιζώντων ατόμων που υποστηρίχθηκαν από το Κέντρο Διοτίμα στο πλαίσιο του Κέντρου Υποστήριξης (Support Centre for survivors and persons at risk of sexual harassment – including cyber harassment), σε όσα καταγράφηκαν στην αξιολόγηση των προγραμμάτων επιμόρφωσης και αναβάθμισης δεξιοτήτων των διαφορετικών ομάδων επαγγελματιών (κοινωνικών λειτουργών, δικηγόρων, ψυχολόγων, εκπαιδευτικών, κλπ.) που υλοποιήθηκαν από το Genderhood και το Κέντρο Διοτίμα, καθώς επίσης και στα προγράμματα ενδυνάμωσης και στις δράσεις ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης που υλοποιήθηκαν από το Genderhood (σε νεανικό/εφηβικό πληθυσμό) και το Κέντρο Διοτίμα (σε ενήλικες). Επίσης στηρίζονται σε προτάσεις διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών και φορέων (π.χ. του ΟΗΕ/UN Women, του Συμβουλίου της Ευρώπης, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κ.λπ.) καθώς και σε όσα αναδείχθηκαν στο πλαίσιο της δευτερογενούς έρευνας που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του έργου PRESS και του [State of the Art](#) (Deliverable 2.1.).

1) Πραγματοποίηση ερευνών και μελετών με στόχο τη διαθεματική παρακολούθηση και καταγραφή του φαινομένου της σεξουαλικής (διαδικτυακής) παρενόχλησης και βίας

Είναι γεγονός ότι η ορολογία διαμορφώνει ένα κοινό πλαίσιο για την αντιμετώπιση του φαινομένου σε νομικό/θεσμικό επίπεδο και την αποτελεσματική εφαρμογή των νόμων, αλλά και για την καταγραφή και παρακολούθηση του φαινομένου σεξουαλικής (διαδικτυακής) βίας. Όπως προαναφέρθηκε, στην δευτερογενή έρευνα (state of the art) που πραγματοποίησε η κοινοπραξία του έργου PRESS, διαπιστώθηκε η απουσία ενιαίου και περιεκτικού ορισμού για το φαινόμενο της διαδικτυακής/ ψηφιακά υποβοηθούμενης έμφυλης βίας και των διαφορετικών εκφάνσεών της. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την απουσία ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων σε βάθος χρόνου για το φαινόμενο και τις επιπτώσεις του για τις διαφορετικές/ διαθεματικές ομάδες πληθυσμού (π.χ. για τα ΛΟΑΤΚΙ + άτομα, για άτομα με μεταναστευτικό / προσφυγικό προφίλ, για νεαρά άτομα, κ.λπ.) καθιστά την χάραξη και υλοποίηση πολιτικών ακόμα πιο αναγκαία παρά τα σημαντικά κενά δυσκολίες. Είναι προφανές ότι στο πλαίσιο αυτό, εκτός από το διαπροσωπικό επίπεδο, **είναι αναγκαίο να ενισχυθεί καταρχάς η έρευνα για τη (διαθεματική) παρακολούθηση του φαινομένου σε ποικίλα περιβάλλοντα**, όπως είναι ο εργασιακός χώρος, οι χώροι καλλιτεχνικής έκφρασης, οι χώροι τυπικής και μη τυπικής

εκπαίδευσης, τα μέσα μαζικής μεταφοράς, και γενικά οι δημόσιοι χώροι. Η ποσοτική και ποιοτική έρευνα και η συστηματική παρακολούθηση σε βάθος χρόνου θα συμβάλλουν ουσιαστικά στην κατανόηση του φαινομένου και στην ανάπτυξη πολιτικών και στοχευμένων μέτρων και στην εκπόνηση σχεδίων δράσης για την πρόληψη και καταπολέμηση της σεξουαλικής παρενόχλησης και βίας στο φυσικό και διαδικτυακό χώρο. Στο πλαίσιο αυτό μάλιστα είναι σημαντικό να ερευνώνται οι διακριτές παραβιάσεις και διαθεματικές διαστάσεις της σεξουαλικής παρενόχλησης και βίας προκειμένου να εκπονοούνται και να υλοποιούνται ολοκληρωμένες πολιτικές κατά των διακρίσεων και της παρενόχλησης, που θα λαμβάνουν υπόψη τη διατομεακότητα και τις μοναδικές εμπειρίες των κοινωνικά αποκλεισμένων ή/ και περιθωριοποιημένων πληθυσμιακών ομάδων.

2) Εισαγωγή υποχρεωτικού μαθήματος Συμπεριληπτικής Σεξουαλικής Εκπαίδευσης στην υποχρεωτική εκπαίδευση

Σύμφωνα με σχετικές επιστημονικές εκθέσεις και αναφορές ([UNESCO](#), [Council of Europe](#), [International Planned Parenthood Federation – European Network](#), κλπ.) η εκπαίδευση/επιμόρφωση των νέων και των νεαρών ενηλίκων σχετικά με την (διαδικτυακή) σεξουαλική παρενόχληση είναι ζωτικής σημασίας για την πρόληψη της έμφυλης βίας. Στο πλαίσιο αυτό καταρχάς είναι αναγκαίο να εκπονηθούν και να πραγματοποιηθούν διακριτά προγράμματα εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης για όλες τις βαθμίδες υποχρεωτικής εκπαίδευσης με βάση και τη σχετική και μακροχρόνια ευρωπαϊκή εμπειρία και πρακτική. Παράλληλα είναι αναγκαίο να εκπονηθούν και να υλοποιηθούν προγράμματα και δράσεις επιμόρφωσης για ανώτερες και ανώτατες βαθμίδες εκπαίδευσης σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. **Στόχος είναι η ανάπτυξη γνώσεων και δεξιοτήτων που θα συμβάλλουν ουσιαστικά στην αναγνώριση και στην απόκριση απέναντι στο φαινόμενο και στην αναφορά της σεξουαλικής παρενόχλησης και βίας.** Στο πλαίσιο αυτό είναι σκόπιμο τα σχετικά προγράμματα να επικεντρωθούν ζητήματα που αφορούν τη συναίνεση, την προώθηση υγιών διαπροσωπικών σχέσεων, τη θετική αρρενωπότητα και την ισότητα των φύλων. Επιπλέον όπως αναφέρεται και [στο Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 1ης Ιουνίου 2023 σχετικά με την σεξουαλική παρενόχληση στην ΕΕ και αξιολόγηση του κινήματος MeToo](#) (2022/2138(INI)), η συμπεριληπτική σεξουαλική διαπαιδαγώγηση για όλους, συμπεριλαμβανομένων των αγοριών και των ανδρών, για την αναγνώριση και την πρόληψη της σεξουαλικής παρενόχλησης και κακοποίησης, συμπεριλαμβανομένων των μορφών τους που είναι απόρροια φοβικής στάσης έναντι των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ+.

Η θετική εμπειρία του Genderhood και του Κέντρου Διοτίμα στην υλοποίηση προγραμμάτων ενδυνάμωσης και ευαισθητοποίησης σε έφηβα άτομα και σε ενήλικες, από κοινού με τη διεξαγωγή σεμιναρίων ανάπτυξης δεξιοτήτων στο πλαίσιο του έργου PRESS κατέδειξαν τη σπουδαιότητα της ανάδειξης θεμάτων συναίνεσης, ορίων και διαπροσωπικών σχέσεων όπως και τη σημασία της επιμόρφωσης για τα ζητήματα αυτά και παράλληλα είχαν μεγάλη απήχηση. Επιπλέον οι δράσεις του PRESS οι οποίες πραγματοποιήθηκαν εντός σχολικού πλαισίου πρόσφεραν επιπρόσθετη αξία στο υφιστάμενο πρόγραμμα σπουδών, με δεδομένο ότι τα μέλη της μαθητικής κοινότητας που συμμετείχαν στις δράσεις είχαν την ευκαιρία να κατανοήσουν,

να συζητήσουν και να ανταλλάξουν απόψεις για σημαντικές, συχνά αθέατες ή άγνωστες πτυχές της συναίνεσης και των προσωπικών ορίων. Οι απαντήσεις τους στο ερωτηματολόγιο αξιολόγησης υποδεικνύουν αυξημένη ευαισθητοποίηση και κατανόηση της ανάγκης σεβασμού των προσωπικών ορίων και των ορίων των άλλων. Τα άτομα που συμμετείχαν εξέφρασαν την επιθυμία να ενισχύσουν την ικανότητά τους να ερμηνεύουν τη γλώσσα του σώματος που σχετίζεται με τη συναίνεση, αναγνωρίζοντας τη σημασία της για την προώθηση υγιών σχέσεων με σεβασμό. Επιπλέον, τα συμμετέχοντα άτομα εκτίμησαν τον διαδραστικό χαρακτήρα του εργαστηρίου, όπου οι συζητήσεις και οι δραστηριότητες διευκόλυναν τη βαθύτερη κατανόηση του θέματος εκτός πλαισίου τυπικής εκπαίδευσης.

3) Δράσεις ανάπτυξης δεξιοτήτων του εκπαιδευτικού προσωπικού

Οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν ολοκληρωμένη σεξουαλική αγωγή (ΣΣΕ) αντιμετωπίζουν ξεχωριστές προκλήσεις σε σύγκριση με εκείνους/εκείνες που διδάσκουν άλλα μαθήματα στα σχολεία. Πρέπει να αξιοποιούν αποτελεσματικά τις προσωπικές τους εμπειρίες, αξίες και πεποιθήσεις, ενώ παράλληλα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους τις διαφορετικές προοπτικές, πεποιθήσεις και βιωμένες εμπειρίες που υπάρχουν στις τάξεις τους. Οι διδακτικές τους προσεγγίσεις θα πρέπει να προάγουν την υγεία και την ευημερία, αποφεύγοντας κάθε μορφή ντροπής, στιγματισμού ή ενίσχυσης των στερεοτύπων φύλου, καθώς και να αποφεύγουν προκαταλήψεις που αναπαράγουν την ομοφοβία ή την τρανσφοβία.

Οι βασικότερες στάσεις που πρέπει να έχουν οι εκπαιδευτές και εκπαιδευτριες Συμπεριληπτικής Σεξουαλικής Εκπαίδευσης είναι η δέσμευση για τη σεξουαλική αγωγή ως διαδικασία διά βίου μάθησης, ο σεβασμός της ακεραιότητας και η κατανόηση των ορίων. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να αποτελούν το παράδειγμα, θέτοντας τα όριά τους και σεβόμενοι τα όρια της μαθητικής κοινότητας. Επιπλέον, θα πρέπει να αποδέχονται τη διαφορετικότητα και να την αντιμετωπίζουν σεβασμό. Όσον αφορά τις απαιτούμενες δεξιότητες, θα πρέπει να είναι σε θέση να δημιουργούν και να διατηρούν ένα ασφαλές, περιεκτικό και ευνοϊκό μαθησιακό περιβάλλον, όπου μαθητές και μαθήτριες θα αισθάνονται άνετα να μοιράζονται βιωμένες εμπειρίες και ανησυχίες. Η χρήση διαδραστικών προσεγγίσεων διδασκαλίας και μάθησης αποτελεί πλεονέκτημα, καθώς τα διαφορετικά μεθοδολογικά εργαλεία προσαρμόζονται στις διαφορετικές μαθησιακές ικανότητες. Επιπλέον, είναι πολύ σημαντικό οι εκπαιδευτικοί ΣΣΕ να παρακολουθούν συνεχώς δραστηριότητες ανάπτυξης ικανοτήτων, ώστε να αποκτούν σύγχρονες και ακριβείς γνώσεις σχετικά με τα θέματα σεξουαλικής αγωγής, κάποιες βασικές γνώσεις προαγωγής της υγείας και ψυχολογίας και βέβαια γνώσεις σχετικά με τις διάφορες προσεγγίσεις σεξουαλικής αγωγής και τον αντίκτυπό τους (βλέπε επίσης: UNESCO, [Comprehensive Sexuality Education Toolkit](#)).

4) Αποτελεσματικοί μηχανισμοί πρόληψης και αντιμετώπισης της σεξουαλικής (διαδικτυακής) παρενόχλησης και βίας στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα

Το θέμα της εκπαίδευσης για την ισότητα και την συμπερίληψη βρίσκεται στο επίκεντρο της ανάπτυξης των πολιτικών της ΕΕ, ως κεντρικό στοιχείο του Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης και της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για τα Πανεπιστήμια. Αποτελεί επίσης βασικό θέμα του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης. **Αν και υπάρχουν επιτροπές για την ισότητα των φύλων σε πολλά ευρωπαϊκά πανεπιστήμια, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η ύπαρξη και η λειτουργία των επιτροπών αυτών μπορεί να διαφέρει ανάλογα με τα πανεπιστήμια και τις χώρες της Ευρώπης.** Οι επιτροπές αυτές δημιουργούνται για την προώθηση της ισότητας των φύλων, την αντιμετώπιση των διακρίσεων λόγω φύλου και τη διασφάλιση ίσων ευκαιριών για όλα τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας, ανεξαρτήτως φύλου. Η συγκεκριμένη δομή και οι λειτουργίες αυτών των επιτροπών μπορεί να διαφέρουν μεταξύ των πανεπιστημίων, αλλά ο πρωταρχικός τους στόχος είναι να εργαστούν για τη δημιουργία ενός πιο συμπεριληπτικού και δίκαιου περιβάλλοντος εντός του εκπαιδευτικού ιδρύματος. Ορισμένα πανεπιστήμια μπορεί να έχουν καθιερωμένες και ενεργές επιτροπές, ενώ άλλα μπορεί να διαθέτουν λιγότερους πόρους ή διαφορετική προσέγγιση για την αντιμετώπιση θεμάτων ισότητας των φύλων. Συνιστάται πάντα να διερευνούνται από το εκάστοτε Υπουργείο Παιδείας οι συγκεκριμένες πολιτικές και πρωτοβουλίες των επιμέρους πανεπιστημίων για να κατανοούνται καλύτερα τις προσπάθειές τους προς την επίτευξη της ισότητας των φύλων.

Είναι προφανές ότι η υποστήριξη αυτών των επιτροπών (με υλικούς και ανθρώπινους πόρους, μέτρα πολιτικής, κλπ.) προκειμένου να συμμετάσχουν ενεργά σε διάφορες δραστηριότητες, όπως η διοργάνωση εκστρατειών ευαισθητοποίησης, η υποστήριξη πολιτικών με ευαισθησία ως προς το φύλο, η διεξαγωγή ερευνών για θέματα που σχετίζονται με το φύλο, η παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών για φοιτήτριες/φοιτητές και προσωπικό των ΑΕΙ, καθώς και η συνεργασία τους με εξωτερικούς οργανισμούς και πρωτοβουλίες που επικεντρώνονται στην ισότητα των φύλων, είναι απολύτως αναγκαία και θα έπρεπε να συνιστά προτεραιότητα σε όλα τα κράτη-μέλη.

Σύμφωνα με τον [N. 4957/2022 \(άρθρο 218\)](#), με απόφαση του Συμβουλίου Διοίκησης συνιστάται και συγκροτείται σε κάθε ΑΕΙ Επιτροπή Ισότητας των Φύλων και Καταπολέμησης των Διακρίσεων ως συμβουλευτικό όργανο του Ιδρύματος και των οργάνων διοίκησής του. Αποστολή της Επιτροπής είναι η προώθηση της ισότητας των φύλων και της καταπολέμησης των διακρίσεων με βάση το φύλο, την φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, τη θρησκεία ή τις πεποιθήσεις, την κατάσταση υγείας/αναπηρίας, την ηλικία ή τον γενετήσιο προσανατολισμό σε όλα τα επίπεδα λειτουργίας και σε όλες τις διαδικασίες και δραστηριότητες της ακαδημαϊκής ζωής. Η Επιτροπή συμβάλλει στην πρόληψη και αντιμετώπιση κάθε είδους διακρίσεων και στην πρόληψη και αντιμετώπιση του σεξισμού, της σεξουαλικής παρενόχλησης και κάθε είδους παρενοχλητικής συμπεριφοράς στο ίδρυμα είτε προς τη φοιτητική κοινότητα είτε προς το διδακτικό και διοικητικό προσωπικό.

Στο σύνολο σχεδόν των ΑΕΙ της χώρας έχουν ήδη συγκροτηθεί Επιτροπές Ισότητας των Φύλων και Καταπολέμησης των Διακρίσεων, ενώ παράλληλα έχει συγκροτηθεί και [Δίκτυο των Επιτροπών Ισότητας των Φύλων και Καταπολέμησης των Διακρίσεων των ΑΕΙ](#) που υποστηρίζει τους διαθεματικούς αγώνες για τη δικαιωματική ισότητα στα πανεπιστήμια και στην κοινωνία και επιδιώκει την άρση των διακρίσεων με βάση το φύλο, το σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα έκφραση φύλου και τα χαρακτηριστικά του φύλου.⁵

Στο πλαίσιο αυτό είναι σκόπιμο οι Επιτροπές να ενισχυθούν με πόρους (υλικούς και ανθρώπινους) προκειμένου να επιτελέσουν αποτελεσματικά το έργο τους και να πλαισιωθούν με τις κατάλληλες εσωτερικές διαδικασίες και κώδικες δεοντολογίας προκειμένου να είναι σε θέση να συμβάλλουν αποφασιστικά στην πρόληψη και αντιμετώπιση της σεξουαλικής (διαδικτυακής) παρενόχλησης και βίας στο πανεπιστήμιο και στην υποστήριξη όλων των επιζώντων έμφυλης βίας.

5) Εσωτερικές διαδικασίες πρόληψης περιστατικών (διαδικτυακής) σεξουαλικής παρενόχλησης και βίας και παρέμβασης στον εργασιακό χώρο

Σε εθνικό επίπεδο, αν και σεξουαλική παρενόχληση βιώνει η πλειονότητα των γυναικών που εργάζονται στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, αυτή δεν καταγγέλλεται επαρκώς. Αυτό φαίνεται και από τις ειδικές εκθέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη για την ίση μεταχείριση και/ή τη σεξουαλική παρενόχληση. Σύμφωνα με την [Ειδική Έκθεση Ίσης Μεταχείρισης του 2020](#), «ισχυρισμοί παρενόχλησης και σεξουαλικής παρενόχλησης ανέδειξαν την ελάχιστη πρόοδο που έχει επέλθει στη διαμόρφωση και εμπέδωση μιας κουλτούρας μη ανοχής των οικείων προσβολών τόσο από εργαζόμενες/ους όσο και εργοδότες/ες, στο πλαίσιο της υποχρέωσης πρόνοιας του εργοδότη. Ευθέως συνδεδεμένες με το έλλειμμα αυτό είναι και οι δυσχέρειες που εξακολουθούν να διαπιστώνονται τόσο κατά την υποβολή της καταγγελίας (φόβος αντιποίνων, δυσμένεια, διακινδύνευση θέσης εργασίας) όσο και κατά την 11 περαιτέρω διερεύνησή της (δυσχέρειες στην αποδεικτική διαδικασία, φόβος συναδέλφων να καταθέσουν κ.λπ.)». Επίσης, σύμφωνα με την [Ειδική Έκθεση του 2023](#) με τίτλο «Η παρενόχληση και σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία» του Συνηγόρου του Πολίτη, η οποία αποτελεί μία σύντομη καταγραφή των ευρημάτων από τις υποθέσεις που χειρίστηκε η Αρχή την περίοδο 2011-2022 και περιλαμβάνει μία ευρεία επισκόπηση του θεσμικού πλαισίου, εθνικού, ευρωπαϊκού και

⁵ Στο Δίκτυο των ΕΙΦ συμμετέχουν μέχρι στιγμής οι Επιτροπές Ισότητας των Φύλων και Καταπολέμησης των Διακρίσεων των εξής ΑΕΙ: 1) Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), 2) Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών (ΑΣΚΤ), 3) Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 4) Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος (ΔΙΠΑΕ), 5) Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (ΔΠΘ), 6) Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ), 7) Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο (ΕΛΜΕΠΑ), 8) Ιόνιο Πανεπιστήμιο, 9) Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΟΠΑ), 10) Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής, 11) Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, 12) Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 13) Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (ΠΑΜΑΚ), 14) Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, 15) Πανεπιστήμιο Πατρών, 16) Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, 17) Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, 18) Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

διεθνούς, για την αποτροπή αλλά και τη διερεύνηση περιστατικών παρενόχλησης και σεξουαλικής παρενόχλησης, όπως και την επιβολή αποτελεσματικών, αναλογικών και αποτρεπτικών κυρώσεων, διαπιστώνονται τα εξής: **α) στην πλειονότητα των περιπτώσεων που εξέτασε ο Συνήγορος του Πολίτη το πρόσωπο που προβαίνει σε πράξεις σεξουαλικής παρενόχλησης στο χώρο εργασίας ασκεί εργοδοτικές εξουσίες και κατέχει σημαντική θέση στην επιχείρηση.** Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται κυρίως στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα, αλλά και στο Δημόσιο, όπου συχνά πρόκειται για πρόσωπο που κατέχει κάποια θέση στην ιεραρχία. **β) Στις μεγάλες επιχειρήσεις, συχνά υπάρχουν μηχανισμοί ελέγχου και αξιολόγησης της απασχόλησης, επειδή ο εργοδότης δεν είναι σε θέση να εποπτεύει ο ίδιος την εκτέλεση των εργασιών, λόγω του μεγάλου αριθμού των εργαζομένων.** Αρκετά συχνά, σε τέτοιες επιχειρήσεις, ήδη πριν τη θέσπιση του Ν. 4808/2021, είχαν εισαχθεί κώδικες δεοντολογίας των εργαζομένων και διοργανώνονταν εκπαιδευτικά σεμινάρια για την ομαλή συνεργασία των εργαζομένων, κατά το πρότυπο πρακτικών που ακολουθούνται σε άλλες χώρες. Τα παραπάνω έχουν ως στόχο, κατ' αρχήν, να αποτραπούν περιστατικά παρενόχλησης μεταξύ εργαζομένων, ώστε να λειτουργεί εύρυθμα η επιχείρηση. Όμως, και στις μεγάλες επιχειρήσεις υπάρχουν περιπτώσεις όπου πρόσωπα με υψηλή θέση στην ιεραρχία παρενοχλούν εργαζόμενους που βρίσκονται σε ιεραρχικά κατώτερο επίπεδο. **γ) Από τις αναφορές που χειρίστηκε ο Συνήγορος και αφορούν επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα προκύπτει επίσης ότι, όταν το πρόσωπο που επιδεικνυε συμπεριφορά παρενόχλησης ήταν εργοδότης, πολύ συχνά, καταγγελλόταν, παράλληλα, και για άλλες παραβιάσεις της εργατικής αλλά και της ασφαλιστικής νομοθεσίας - οφειλή δεδουλευμένων, υπερωρίες που δεν αμείβονταν, ανασφάλιστη εργασία κ.α.** **δ) Στον δημόσιο τομέα, ο οποίος είναι ιεραρχικά δομημένος, φαινόμενα σεξουαλικής παρενόχλησης επίσης συναρτώνται με την κατάχρηση εξουσίας, αλλά και με το γεγονός ότι τα πρόσωπα που κατέχουν θέσεις ευθύνης εκτιμούν ότι δεν θα μετακινηθούν από τη θέση τους ούτε θα τους αφαιρεθούν αρμοδιότητες.** Τα παραπάνω ισχύουν περισσότερο στις υποθέσεις διακριτικής μεταχείρισης λόγω φύλου, όταν ο παρενοχλών θεωρεί ότι εξαιτίας του φύλου του μπορεί να φέρεται δυσμενώς σε συναδέλφους του.

Παράλληλα, σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποίησε η ActionAid (Παπαγιαννοπούλου, Κάσδαγλη, Μουρτζάκη, 2020⁶) με 1.001 γυναίκες από όλη τη χώρα και 376 εργαζόμενες στον τομέα της εστίασης και του τουρισμού, το 85% των γυναικών στην Ελλάδα έχουν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας. Για τους παραπάνω λόγους, είναι σημαντικό να δημιουργηθούν εύκολες και ασφαλείς διαδικασίες αναφοράς για τα θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης και βίας στον κυβερνοχώρο, ώστε να μπορούν να αναφέρουν τα περιστατικά με εμπιστευτικότητα και να λαμβάνουν την απαραίτητη υποστήριξη. Θεωρείται αναγκαία η άμεση σύσταση ειδικών τμημάτων στις ιδιωτικές επιχειρήσεις, που να εφαρμόζει το άρθρο 1 της πρόσφατης Σύμβασης της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας/ΔΟΕ (International Labour

⁶ Παπαγιαννοπούλου, Μ., Κάσδαγλη, Στ., Μουρτζάκη, Μ., (2020), [Έρευνα: Δεν είναι αυτή η δουλειά μας. Σεξουαλική παρενόχληση κατά των γυναικών στην εργασία: Εξετάζοντας τον κλάδο επισιτισμού – τουρισμού](#). Αθήνα: ActionAid Hellas.

Organization/ ILO) για τη βία και την παρενόχληση του 2019 ([αριθ. 190 για τη βία και την παρενόχληση](#) και [συμπληρωματική σύσταση αριθ. 206](#)). Βάσει αυτής της διάταξης, «τα μέλη καλούνται να αντιμετωπίσουν τη βία και την παρενόχληση στον κόσμο της εργασίας στη νομοθεσία που αφορά την εργασία και την απασχόληση, την εργασιακή ασφάλεια και υγεία, την ισότητα και τη μη-διάκριση, και στην ποινική διαδικασία, κατά περίπτωση». Η Σύσταση διαιρείται σε: βασικές αρχές· προστασία και πρόληψη· εφαρμογή, διορθωτικά μέτρα και συνδρομή· καθοδήγηση, κατάρτιση και ευαισθητοποίηση. Αυτή η δομή τονίζει την ολιστική προσέγγιση της Σύμβασης και τη σπουδαιότητα της συμμετοχής των εργαζομένων και των εκπροσώπων τους στον σχεδιασμό, την εφαρμογή και την παρακολούθηση των πολιτικών στους χώρους εργασίας. Για αυτό, κάθε τμήμα Διαχείρισης Ανθρώπινου Δυναμικού επιχειρήσεων στον ιδιωτικό τομέα πρέπει να έχει ειδική πολιτική μεταχείρισης περιστατικών σεξουαλικής -συμπεριλαμβανομένης και της διαδικτυακής- παρενόχλησης.

Επιπλέον όπως υπογραμμίζεται στο [Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 1ης Ιουνίου 2023 σχετικά με την σεξουαλική παρενόχληση στην ΕΕ και αξιολόγηση του κινήματος MeToo \(2022/2138\(INI\)\)](#), οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση της παρενόχλησης στην εργασία, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής παρενόχλησης και της κυβερνοβίας στην εργασία. Στο πλαίσιο αυτό τα κράτη μέλη, σε διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους, θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι εργοδότες λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα για την εξασφάλιση ασφαλούς εργασιακού περιβάλλοντος και στήριξης στα θύματα και για την πρόληψη και την αντιμετώπιση περιστατικών σεξουαλικής παρενόχλησης, βίας στον κυβερνοχώρο και βίας από τρίτους στην εργασία. Παράλληλα οι εργοδότες πρέπει να εμποδίζονται να απολύουν, να εισάγουν διακρίσεις ή να θέτουν με οποιονδήποτε τρόπο σε μειονεκτική θέση τους εργαζομένους που είναι θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης· επισημαίνει, στο πλαίσιο αυτό, ότι οι εργαζόμενοι θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να λαμβάνουν στήριξη από συνδικαλιστική οργάνωση και από εκπρόσωπο για την υγεία και την ασφάλεια στον χώρο εργασίας, ενώ τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν μέτρα για την προώθηση των συλλογικών διαπραγματεύσεων σχετικά με τις πρακτικές στον χώρο εργασίας για την πρόληψη και την αντιμετώπιση περιστατικών σεξουαλικής παρενόχλησης, μεταξύ άλλων μέσω της ευαισθητοποίησης και της κατάρτισης των εργαζομένων και των εργοδοτών, των συνδικαλιστικών εκπροσώπων και των εκπροσώπων για την υγεία και την ασφάλεια στον χώρο εργασίας· αναγνωρίζει τον ρόλο που διαδραματίζουν οι ΟΚΠ και τα επιχειρηματικά δίκτυα στην πρόληψη και την αντιμετώπιση περιστατικών σεξουαλικής παρενόχλησης στην εργασία, μεταξύ άλλων, μέσω της ευαισθητοποίησης και της παροχής βοήθειας στα θύματα.

6) Προγράμματα επιμόρφωσης σε χώρους εργασίας

Είναι απαραίτητο να πραγματοποιούνται προγράμματα επιμόρφωσης σε χώρους εργασίας σχετικά με το θέμα της πρόληψης της σεξουαλικής βίας και παρενόχλησης για μια σειρά λόγους. Καταρχάς, η πρόληψη αυτών των παραβιάσεων στον χώρο εργασίας συνιστά νομική (και ηθική) υποχρέωση κάθε εργοδότη ([αριθ. 190 για τη βία και την παρενόχληση](#) και

[συμπληρωματική σύσταση αριθ. 206](#)) που οφείλει να προστατεύει τα εργαζόμενα άτομα από παραβιάσεις και διακρίσεις που θίγουν την αξιοπρέπειά τους. Οι εργαζόμενες και οι εργαζόμενοι έχουν το δικαίωμα να εργάζονται σε ένα ασφαλές και απαλλαγμένο από σεξουαλική παρενόχληση περιβάλλον. Επιπλέον, τα προγράμματα επιμόρφωσης ενισχύουν την ευαισθητοποίηση και την ενημέρωση του προσωπικού (ιδιαίτερως των ατόμων που έχουν θέσεις ευθύνης ή είναι υπεύθυνα για τη διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού) σχετικά με τη φύση και τις επιπτώσεις της σεξουαλικής βίας και παρενόχλησης και παρέχουν αξιόπιστες πληροφορίες για τον τρόπο διαχείρισης των περιστατικών σεξουαλικής παρενόχλησης εντός της επιχείρησης, ενημερώνοντας για τις διαδικασίες, τον τρόπο υποβολής αναφορών, τις επιπτώσεις για τους κακοποιητές, κ.λπ. Αυτό οδηγεί σε μια πιο υποστηρικτική κουλτούρα στον χώρο εργασίας, όπου οι εργαζόμενες και οι εργαζόμενοι είναι πιο πιθανό να αναγνωρίσουν τις ενδείξεις τέτοιων παραβιάσεων και να αναφέρουν περιστατικά παρενόχλησης που παρατηρούν ή βιώνουν. Παράλληλα, προάγουν την ισότητα και τον σεβασμό μεταξύ των εργαζομένων.

Είναι προφανές ότι τα προγράμματα επιμόρφωσης είναι εξίσου σημαντικά και στην περίπτωση της διαδικτυακής/ψηφιακά υποβοηθούμενης σεξουαλικής παρενόχλησης. Η ψηφιακή εποχή έχει δημιουργήσει νέους τρόπους για την εκδήλωση σεξουαλικής βίας και παρενόχλησης, και οι εργαζόμενοι και οι εργαζόμενοι πρέπει να λαμβάνουν ενημέρωση για τις διαφορετικές μορφές και τις επιπτώσεις τους. **Οι επιμορφώσεις πρέπει να περιλαμβάνουν εκπαίδευση για την ασφάλεια στο διαδίκτυο, την αναγνώριση της διαδικτυακής σεξουαλικής παρενόχλησης και βίας, τις σωστές πρακτικές χρήσης των κοινωνικών δικτύων, και τους τρόπους αντίδρασης και αναφοράς περιστατικών βίας και παρενόχλησης.**

Συνοψίζοντας, οι επιμορφώσεις σχετικά με την πρόληψη της σεξουαλικής βίας και παρενόχλησης στον χώρο εργασίας είναι σημαντικές γιατί προάγουν την ευαισθητοποίηση, την πρόληψη, την ισότητα και την ασφάλεια των εργαζομένων. Επιπλέον, οι επιμορφώσεις για τη διαδικτυακή βία και παρενόχληση είναι απαραίτητες για να αντιμετωπιστούν οι νέες προκλήσεις που έχουν αναδυθεί μέσω και λόγω της χρήσης των ψηφιακών μέσων. Η διαρκής εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση συνιστούν ουσιαστικές πρακτικές για την πρόληψη και την καταπολέμηση της σεξουαλικής βίας και παρενόχλησης και τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος εργασίας που προάγει τον σεβασμό, την ασφάλεια και την ισότητα για όλα ανεξαιρέτως τα εργαζόμενα άτομα.

7) Δράσεις για την ευαισθητοποίηση των δημοσιογράφων και επαγγελματιών των ΜΜΕ

Στο πλαίσιο του έργου PRESS το Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ του Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ) που είναι ένας από τους εταίρους της κοινοπραξίας, έχει εκπονήσει Έγγραφο Συνηγορίας ([Deliverable 5.5. – Advocacy paper for media stakeholders](#)) που απευθύνεται σε σημαντικούς φορείς που έχουν επενδύσει στη βελτίωση της κάλυψης της σεξουαλικής

παρενόχλησης και βίας από τα ΜΜΕ, και προσκαλεί εθνικές και Ευρωπαϊκές ενώσεις ΜΜΕ και άλλους οργανισμούς σε ένα «memorandum of operations» που θα προωθεί την επιλογή πολιτικών (policies) που μπορούν να βοηθήσουν στη συνεχή βελτίωση της κάλυψης της σεξουαλικής παρενόχλησης και βίας, online και offline, προκειμένου να προστατεύονται οι επιζώσες παρενόχλησης και βίας και να προωθείται ο αντι-σεξισμός.⁷

8) Δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του γενικότερου κοινού

Για την επίτευξη όλων των παραπάνω, δεν αρκούν πολιτικές αποφάσεις αν αυτές δεν γνωστοποιηθούν στον ευρύ πληθυσμό μέσω προγραμμάτων και εκστρατειών ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης. Η Επιτροπή Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ισότητας των Φύλων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο [Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 1ης Ιουνίου 2023 σχετικά με την σεξουαλική παρενόχληση στην ΕΕ και αξιολόγηση του κινήματος MeToo \(2022/2138\(INI\)\)](#) υπογράμμισε την ανάγκη για τακτικές εκστρατείες πρόληψης της παρενόχλησης με επικαιροποιημένες αφίσες και φυλλάδια. Παράλληλα, τόνισε ότι «τα προληπτικά μέτρα πρέπει να αποσκοπούν στην ενδυνάμωση των γυναικών και στην υποστήριξη των ανδρών ώστε να αμφισβητούν τα επιβλαβή έμφυλα στερεότυπα, στην εκπαίδευσή τους σχετικά με την έννοια της συναίνεσης, στην προώθηση της ισότητας των φύλων για ένα ασφαλές εργασιακό περιβάλλον και στην ενθάρρυνση όλων να λειτουργούν ως θετικά πρότυπα για μια κοινωνία απαλλαγμένη από την έμφυλη βία». Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω του σχεδιασμού εκστρατειών ενημέρωσης και επικοινωνίας τόσο από θεσμικές αρχές όσο και από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι τα κράτη μέλη να εξασφαλίσουν ότι οι χρηματοδοτικοί μηχανισμοί για προγράμματα που αποσκοπούν στην καταπολέμηση της έμφυλης βίας θα μπορούν να χρησιμοποιούνται για την ευαισθητοποίηση και την υποστήριξη επιζώσων και επιζώντων ατόμων.

Παραδείγματα δράσεων και εκστρατειών ευαισθητοποίησης:

- Παραγωγή οπτικοακουστικού υλικού για την δημόσια και ιδιωτική τηλεόραση
- Εκστρατείες ευαισθητοποίησης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης
- Διανομή ενημερωτικών εντύπων και φυλλαδίων σε σημεία-κλειδιά (εμπορικά κέντρα, δημόσιες υπηρεσίες, χώρους εκπαίδευσης, ψυχαγωγίας, στα μέσα μεταφοράς, κ.ά.).
- Διαφημιστικά banners σε πολυσύχναστα μέρη του δημόσιου χώρου (μέσα μαζικής μεταφοράς, κεντρικούς δρόμους, κ.α.)

Στο πλαίσιο του έργου PRESS, το Genderhood και το Κέντρο Διοτίμα υλοποίησαν τις καμπάνιες [#me_enoxleis](#) και [Cyber Violence Υπάρχει](#), αποτελέσματα των οποίων παραθέτουμε συνοπτικά παρακάτω εν είδει καλής πρακτικής απεύθυνσης σε ομάδες-στόχου του πληθυσμού της Ελλάδας:

⁷ Βλέπε περισσότερα στο: Pleios, G., Kanaouti, S., and Gerakopoulou, P., 2023, [Advocacy Paper for media stakeholders regarding the media coverage of \(online and offline\) sexual harassment and violence](#), PRESS Project, CERV-2021-DAPHNE under the Grant Agreement 101049295.

- ✓ Στόχος της τρίμηνης διαδικτυακής και μη διαδικτυακής (offline) επικοινωνιακής εκστρατείας του Genderhood ήταν να επικεντρωθεί στην εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των νέων σε θέματα που αφορούν τα όρια του σώματος, τη συναίνεση και το σεβασμό. Μέσω της καμπάνιας #me_enoxleis, πρόθεση ήταν να προκαλέσουμε τα άτομα που δεν εφαρμόζουν τη συναίνεση και να επιδιώξουμε να συμβάλουμε θετικά στην εξοικείωσή τους με τις καλές πρακτικές. Παράλληλα, στόχος της εκστρατείας ήταν να ενδυναμώσει τις θηλυκότητες σε μια κουλτούρα που αμφισβητεί και ανατρέπει την ενοχοποίηση των θυμάτων. Η καμπάνια ξεκίνησε τον Δεκέμβριο του 2022. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η διαδικτυακή καμπάνια είχε τεράστια απήχηση, δεδομένου ότι έφτασε σε περισσότερους από 262.000 άτομα, ενώ ο αρχικός στόχος ήταν να φτάσει σε 25.000 άτομα.
- ✓ Ο γενικός στόχος της διαδικτυακής εκστρατείας του Κέντρου Διοτίμα ήταν η ευαισθητοποίηση σχετικά με τη σεξουαλική παρενόχληση και την κυβερνοβία και τις επιπτώσεις της, καθώς και να προωθήσει μια κουλτούρα συναίνεσης, ενώ οι στόχοι της εκστρατείας ήταν: α) η ενημέρωση του κοινού και η ευαισθητοποίηση σχετικά με την κυβερνοβία, τις διάφορες μορφές και εκφάνσεις της (π.χ. cyber stalking, κακοποίηση βάσει εικόνας, εκβιασμός, σεξισμός, ρητορική μίσους, μη συναινετικό sexting, cyber flashing) β) η να ευαισθητοποιήσει το ευρύ κοινό σχετικά με τη σημασία της συναίνεσης όταν πρόκειται για διαδικτυακή επικοινωνία/αλληλεπίδραση και γ) να συμβάλει στην αύξηση του αριθμού των γυναικών που απευθύνονται στο Κέντρο Στήριξης Διοτίμα για ψυχοκοινωνική υποστήριξη, νομική συμβουλευτική και νομική συνδρομή. Η συνολική εμβέλεια της διαδικτυακής εκστρατείας ξεπέρασε κατά 11% τον αρχικό στόχο, φτάνοντας έτσι σε περισσότερα από 166.000 άτομα, γεγονός που θεωρείται σπουδαία επιτυχία, δεδομένου ότι ο αρχικός στόχος που είχε τεθεί ήταν 150.000 άτομα.

Τέλος, σύμφωνα και με το Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (2023), θα πρέπει οι δράσεις ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης και οι σχετικές εκστρατείες να επικαιροποιούνται σε τακτική βάση και να ενισχύονται με ποικίλα μέσα, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τη διαθεματική διάσταση της σεξουαλικής (διαδικτυακής) παρενόχλησης και βίας, προκειμένου η άγνοια και η έλλειψη επίγνωσης να μην μπορούν να προβάλλονται ως δικαιολογία για κατάφωρη παραβίαση των κανόνων και κυρίως των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Συνοψίζοντας

Με δεδομένο ότι η σεξουαλική (διαδικτυακή/ ψηφιακά υποβοηθούμενη) παρενόχληση και βία όπως και οι άλλες μορφές βίας, προσβλητικής ή ανεπιθύμητης συμπεριφοράς στους χώρους εργασίας, εκπαίδευσης, ψυχαγωγίας, πολιτικής, κοινωνικής δράσης κ.λπ., πρέπει να θεωρούνται σοβαρά κοινωνικά φαινόμενα, ζητήματα υγείας και ασφάλειας και όχι ατομικά προβλήματα των επιζώντων ατόμων, είναι προφανές ότι για την πρόληψη και αντιμετώπισή τους απαιτούνται μακροχρόνιες και ολιστικές πολιτικές που θα διασφαλίζουν την αποτελεσματικότερη πρόληψη και την προστασία των επιζώντων ατόμων. Στο πλαίσιο αυτό είναι αναγκαίο να υπάρξει συντονισμός των προσπαθειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των

κρατών μελών, των κεντρικών και αυτοδιοικητικών αρχών, της κοινωνίας των πολιτών, των ΜΜΕ, του τομέα εκπαίδευσης, των συνδικαλιστικών οργανώσεων, κ.λπ. προκειμένου αφενός να εκπονηθούν στοχευμένες πολιτικές πρόληψης της σεξουαλικής (διαδικτυακής) παρενόχλησης και βίας με τη διάθεση των απαιτούμενων πόρων και προκειμένου αφετέρου να αξιολογηθούν οι υφιστάμενες πολιτικές για να αναδειχθούν κενά, ελλείψεις και πεδία πολιτικής που χρήζουν βελτίωσης ή αναμόρφωσης. Ειδικότερα τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο στο πλαίσιο μιας μακρόπνοης στρατηγικής για την ισότητα των φύλων οι αρμόδιοι κυβερνητικοί και μη κυβερνητικοί φορείς μπορούν να θέσουν προτεραιότητες και στόχους προκειμένου να διασφαλιστεί η έγκαιρη πρόληψη της σεξουαλικής παρενόχλησης, η άμεση και επαρκής προστασία όλων των επιζώντων ατόμων, η θέσπιση ολιστικών μηχανισμών στήριξης, η καταπολέμηση όλων των μορφών διακρίσεων και η επιβολή αποτελεσματικών, αναλογικών και αποτρεπτικών κυρώσεων.

Το Genderhood, ως μέλος της κοινοπραξίας του έργου PRESS το οποίο συγχρηματοδοτείται από την ΕΕ, καλούμε τους εθνικούς και ευρωπαϊκούς φορείς χάραξης πολιτικών, τους αρμόδιους κυβερνητικούς φορείς, τις συνδικαλιστικές ενώσεις, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, τις αρμόδιες ανεξάρτητες αρχές κ.λπ., να συμμετάσχουν σε μια ανοιχτή και ουσιαστική συζήτηση και διαβούλευση και να εργαστούν από κοινού για παρεμβάσεις, πολιτικές και νομοθετικές ρυθμίσεις που θα είναι ανθεκτικές στο μέλλον, προς όφελος της νέας γενιάς της Ευρώπης και για να καλλιεργηθεί η διά βίου μάθηση και η μηδενική ανοχή στην έμφυλη βία.